

УДК 34(447).Чубинський П.П.

Людмила Сорочук

УКРАЇНОЗНАВЕЦЬ ПАВЛО ЧУБИНСЬКИЙ – ПРЕДСТАВНИК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕЛІТИ

Анотація. У статті порушується питання про роль національно-інтелектуальної еліти, що реально здійснює вплив на суспільно-політичну думку, на прикладі життя та наукових праць П. Чубинського. Наголошено на вагомості наукової спадщини видатного українського вченого, фольклориста, етнографа, поета та громадського діяча Павла Чубинського. Зауважимо, що науковий доробок П. Чубинського заклав основу українознавчих студій і став взірцем для багатьох дослідників у вивченні національної культури українців. Вчений-українознавець був носієм національно-культурних ідей та цінностей українців. Наголошується увага на тому, що Чубинський є автором українського джерельного фонду етнографії, фольклористики і розвідок у галузі правознавства та статистики. Вчений написав вірш, який в подальшому став Державним Гімном України. Доведено, що наукова цінність його спадщини полягає в тому, що вперше Павло Чубинський, на основі повних і всебічних досліджень, зробив комплексний аналіз української людності в усіх її виявах (суспільно-родинному, побутовому, духовному, мовному) і науково обґрунтував культурну самобутність українського народу.

Ключові слова: національно-інтелектуальна еліта, українознавець, українська культура, Державний Гімн України

Ludmyla Sorochuk

UKRAINIAN SCIENTIST PAVLO CHUBYNS'KYY IS A REPRESENTATIVE OF THE NATIONAL ELITE

Abstract. On the example of the way of life and scientific work of P. Chubyns'kyy, the article raises the question of the role of the national-intellectual elite and its influence on the social and political life. The importance of the scientific heritage of the outstanding Ukrainian scientist, folklorist, ethnographer, poet and public figure Pavlo Chubyns'kyy is highlighted. It is emphasized that Pavlo Chubyns'kyy's scientific achievements became a model for many researchers in studying the national culture of Ukrainians and laid the foundation for Ukrainian studies. P. Chubyns'kyy was the bearer of national-cultural ideas and values of Ukrainians. It is noted that Chubyns'kyy is the author of the Ukrainian source fund of ethnography, folklore studies and jurisprudence. The scientist wrote a poem, which later became the National Anthem of Ukraine. It is concluded that the scientific value of his legacy is that for the first time, on the basis of complete and comprehensive studies, Pavlo Chubyns'kyy made a comprehensive analysis of the Ukrainian people in all its manifestations - social, family, spiritual, cultural and linguistic contexts. P. Chubyns'kyy scientifically substantiated the integrity of Ukraine and the identity of the Ukrainian people. Pavlo Platonovych showed by his work the originality and richness of cultural heritage of Ukrainians, the uniqueness and beauty of the folk word. The scientific publication of Chubyns'kyy's "Proceedings of the Ethnographic-Statistical Expedition in the West-Russian Region" is the result of many years of titanic work. His public speeches, printed articles, substantiated scientific positions are capable of effectively influencing public opinion. After all, Chubyns'kyy belonged to the national-intellectual Ukrainian elite, who comprehended the greatness of folk culture and the uniqueness of the national life of Ukrainians. A real patriot could work so persistently and selflessly, a man of high culture and a civic position, enthralled with his idea. No wonder that his publications and publications became a model in scientific researches of the XIX century and are a huge contribution to the study of Ukrainian national culture.

The scientist-Ukrainian connoisseur was aware of the value of what he was doing, and therefore his words were prophetic: "I will not waste my strength / And I will see my harvest." These words prove that he, with his life, professionalism, life position, sacrificed and persistently worked for the self-affirmation of Ukrainians as a self-sufficient nation with its unique culture and language.

The great figure of Pavlo Chubyns'kyy, his life path, organizational skills, patriotism, scientific work is an example of the majestic figure of his time and a worthy representative of the Ukrainian national elite.

Key words: national-intellectual elite, Ukrainian connoisseur, Ukrainian culture, National Anthem of Ukraine

Постановка проблеми. Зацікавленість до витоків української історії й культури, до наукової спадщини видатних постатей, активізує пошукову діяльність багатьох дослідників в сучасній гуманітаристиці. Вивчаючи проблематику й чинники консолідації українства постколоніального періоду у зазначеному дослідженні ми спробуємо показати ознаки згуртування українців на виклик тоталітарному режиму. Прикладом прислужиться наукова діяльність, патріотизм та громадська позиція представника національної еліти Павла Чубинського. Адже період другої половини XIX ст.,

коли жив і творив Чубинський, в Україні характеризувався активним формуванням модерної нації та активізації процесів національного відродження.

Мета дослідження. Для досягнення поставленої мети є доцільним вирішення таких завдань: проаналізувати роль національно-інтелектуальної еліти, що реально впливає на суспільно-політичну думку та згуртування нації; осмислити значення наукової спадщини П. Чубинського, який заклав основу українознавчих

студій й став взірцем для багатьох дослідників у вивченні національної культури українців.

Виклад основного матеріалу. Велична постать Павла Чубинського, його життєвий шлях, громадянська позиція, організаторські здібності, патріотизм, наукова праця є прикладом величної постаті своєї доби й гідним представником української національної еліти. Разом з Павлом Чубинським активно працювали і його соратники та сподвижники української наукової думки: Т. Шевченко, М. Костомаров, М. Максимович, П. Житецький, В. Антонович, М. Драгоманов та ін.

В 1862 р.в Києві було об'єднано кілька гуртків в Громаду, серед членів якої був П. Чубинський. Члени Громади активно працювали в напрямку захисту та ширення культурних традицій, мови та історичної пам'яті, були носіями національно-культурних ідей, а це, що дуже важливо, об'єднувало українців.

Можна зазначити про те, що еліти мають здатність своїми переконаннями, ідеями, науковими обґрунтуваннями об'єднувати суспільство й брати на себе відповідальність за розбудову незалежної держави. Ф. Канак, у науковій розвідці «Еліти в громадянському суспільстві» зауважив: «Важливим елементом системи народного впливу на уряд у питаннях вироблення й здійснення внутрішньої й зовнішньої політики, як і активної участі народу в поточному державному управлінні, здавна визнане нормальне функціонування суспільних еліт, спроможних ефективно впливати на громадську думку й через неї – на урядові кола. Такими елітами, попередньо, назвемо верхній освітньо-інтелектуальний прошарок суспільно важливих соціальних груп, який осмислює стан національного буття та його підсистем, проблеми їх функціонування й розвитку» [4, 85]. На прикладі наукової діяльності та громадської позиції П. Чубинського, як представника тогочасної української інтелігенції, ми можемо оцінити роль національно-інтелектуальної еліти, що реально здійснювала об'єднуючий вплив на суспільно-політичну думку другої половини XIX ст. і є основою ідей державотворення в наш час. Адже Павло Чубинський був людиною з великим розумом та надзвичайною працездатністю. За короткий життєвий період (прожив лише 45 років) працював для української нації, заради майбутнього України. Про спадщину й інтелектуальний внесок П. Чубинського в розвиток української науки активно стали говорити після розпаду Радянського Союзу та здобуття незалежності України в 1991 р. «Феномен індивідуального, який має особистісний та національний ракурс, що виявляє специфіку, неповторність та цінність, всіляко нехтувався за тоталітарного режиму. Тому його врахування є особливо нагальним для постколоніальної України» [5, 42-43].

Фольклорно-етнографічні записи та залучення порівняльного матеріалу роблять дослідження Павла Платоновича Чубинського енциклопедичним посібником української етнокультури, а саме життя вченого – прикладом великої працелюбності, невтомної вдачі та організованості. «Сила Чорноземна – наш Чубинський. І така сила, якій не можна не підкорятись», – писав про Павла Платоновича видатний український вчений, громадський діяч, педагог Михайло Драгоманов. І справді, вивчаючи «Праці етнографічно-статистичної експедиції в Західно-руський край» Павла Чубинського, його життєвий шлях, дивуєшся, якою працелюбною, ерудованою, сильною духом та патріотичною була ця людина. Варто згадати хоча б його вірш «Ще не вмерла Україна», який пізніше став Державним Гімном нашої незалежної держави. Текст славня (гімна) Чубинського згуртовує українців й громадян України по всьому світу вже майже півтора сторіччя. Він є автором «золотого» джерельного фонду етнографії, фольклористики й українознавства. Павло Чубинський своєю громадською позицією, патріотизмом, своєю працею довів, що українці – самобутня нація, нація яка має унікальну, неповторну культуру й свою мову.

Павло Чубинський був талановитим поетом, етнографом, фольклористом, активним громадським діячем, справжнім українцем, який любив свою землю, свій народ, свою справу. «За своє активне, але, на жаль, недовге життя встиг зробити стільки, що заслуг вистачило б на декількох вчених», – говорив його друг Федір Вовк.

Молодий вчений закінчив Другу Київську гімназію, пізніше – Петербурзький університет (юридичний факультет). Ще перебуваючи на студентській лаві, почав збирати фольклор, цікавитися українськими традиціями, досліджувати правову культуру.

Ще навчаючись студентом, брав активну участь у діяльності петербурзької української громади. За це керівництво університету не допускало його до занять. Адже діяльність юнака стала об'єктом пильної уваги поліції [1].

У 1861 році Павло Чубинський захистив дисертацію «Нарис народних юридичних звичаїв і понять із цивільного права в Малоросії». Водночас молодий дослідник працює з дітьми, вчителює в недільних школах, активно друкує чимало своїх статей в журналі «Основа», який виходив у Санкт-Петербурзі (1861-1862 рр.). Спілкуючись із «основцями», Чубинський познайомився із Тарасом Шевченком, Миколою Костомаровим, Пантелеймоном Кулішем та іншими видатними українськими діячами. І це, безперечно, вплинуло на вибір і становлення життєвої позиції, людських цінностей науковця.

Тісна співпраця з Софією Русовою надихала молодого вченого на педагогічну діяльність. Він неодноразово наполягав на організації і відкритті

недільних шкіл, в яких сам працював. Чубинський акцентував увагу на тому, що школа повинна дати не тільки знання, а й виховувати молоде покоління на прикладі народної культури й родинних цінностей. П. Чубинський турбувався й про освіту простих жінок, пропонував заснувати безкоштовну школу для навчання дітей і дорослих з бідних родин.

Софія Русова описувала у своїх спогадах зустрічі з Чубинським, була вражена простотою в спілкуванні з ним. Вона зазначала, що Павло Платонович був чорнявий, високий, з чорними очима, густими бровами, низьким гучним голосом, владними руками, високим чолом. Це тип організатора, який добре знає, що організує, вмє говорити з людьми і провадить свою справу через усі перешкоди [2, 6].

Павло Чубинський активно заглиблюється в наукову справу, співпрацює з «Черниговским листком», де на його сторінках публікує цікавий матеріал «Де кілька слів про значення казок, прислів'їв та пісень для криміналіста». Вже через деякий час в «Киевских губернских ведомостях» побачила світ «Програма для вивчення народних юридичних звичаїв у Малоросії» [10, 458]. Пізніше працює й друкує багато наукового матеріалу в «Архангельських губернских ведомостях».

Громадська позиція молодого Чубинського, його активна діяльність зацікавила російську владу. Незабаром проти Громади українофілів, членом якої був Павло Платонович, поліція порушила кримінальну справу, розпочалося слідство. В цей час Чубинський пише вірш «Ще не вмерла Україна», а в жовтні 1862 року шеф жандармів князь Долгоруков дає розпорядження вислати Чубинського під наглядом поліції на проживання в Архангельську губернію.

Настав нелегкий час для Павла Платоновича. Перебуваючи на засланні, тяжко працюючи, він не переставав письмово спілкуватися з друзями й рідними. У листі до своєї сестри Олександри Кістяківської Чубинський писав: «Працюю не покладаючи рук, та й то не тішить. Мрію про волю, може оживу у рідному краї, а то якось зостарівся, чогось на душі тяжко. Нудота!» [2, 8]. У цих словах відчувається страждання за рідною домівкою, важка втома і нестерпне бажання зустрітися з близькими людьми. Він працював і жив із надією повернутися в Україну, почути рідну мову, знову поринути в світ народної культури, насолоджуватись природою рідного краю. Але все це відчує Павло Чубинський через довгі сім років.

Працюючи у нелегких умовах на засланні, часто хворіючи, Павло Чубинський зробив чимало і для російської науки. Зокрема, дослідив ярмарки в архангельському краї, описав печорський край, дослідив юридичні звичаї, торгівлю тощо. Пізніше, у 1869 році, йому дозволили повернутися до Петербургу, а потім – в Україну.

Постійні переслідування уряду, а ще більше – заслання до Архангельської губернії не змогли охолодити його відданість Україні та українській справі. За заслуги перед наукою у 1867 році його обрали дійсним членом Товариства любителів природознавства. Павло Платонович Чубинський очолює експедицію в Південно-Західний край для етнографічних та статистичних досліджень. Робота тривала 10 років. Результатом цієї експедиції стало створення Південно-Західного відділку Російського географічного товариства та легалізація роботи з вивчення рідного краю.

Отже, робота Чубинського в експедиції була титанічною працею в галузі етнографії та фольклористики. Завдяки таланту, запальній енергії та неабияким здібностям вченого як організатора, було підготовлено до друку семитомне видання «Праці етнографічно-статистичної експедиції в Західно-Руський край», «Календар Південно-Західного краю», кілька збірників та статей.

Експедиція, очолювана Чубинським у Південно-Західний край, була найвидатнішим явищем в історії тогочасної етнографії. Іван Франко зауважив, що це жива картина життя і побуту українського люду з його звичаями, характером, та світоглядом. До «Праць етнографічно-статистичної експедиції в Західно-руський край» увійшли народні вірування, казки, народний календар, родинно-побутові жартівливі пісні, пісні про кохання, записи весільного обряду, звичаєве право.

Працювати в тодішніх умовах було дуже складно, адже існувала нав'язлива думка Російського уряду про те, що Україна є окраїною Російської імперії, де відсутні своя мова та культура. Тому очолити і організувати таку широкомасштабну експедицію було непросто і водночас відповідально, але Павла Платоновича підтримували українські вчені В. Антонович, О. Потебня, М. Костомаров, М. Лисенко, М. Драгоманов всіляко допомагали записувати й опрацьовувати фольклорні та етнографічні матеріали.

Зазначимо, що Чубинського цікавило все, що відноситься до матеріальної та духовної культури українців. У передмові до першого тому «Праць...» Павло Платонович писав: «Я старався збирати матеріали ще й тому, що численні пам'ятки народної творчості вимирають, народ їх забуває. Якби Михайло Максимович та інші збирачі матеріалів не записали історичних дум і пісень, то багато з них було б назавжди втрачено. Те ж могло б статися з багатьма обрядами, повір'ями, казками» [9, 4]. Автор описав понад півтисячі пісень та обрядів, пов'язаних з тією чи іншою порою року. Народний календар, упорядкований Павлом Чубинським своїм науковим рівнем значно перевершував усі наявні на той час подібні збірки. Павло Платонович зазначав, що обряди залишилися «художньою окрасою життя людей» [8, 9]. Опубліковано родинні та важливі події в

особистому житті людини (народження дитини, хрестини, весілля, похорони), а також ігри і дитячий фольклор, опис традиційного лікування дітей та вагітних жінок. Найбільший розділ присвячено весіллю. Аналізуючи весільні записи на Волині й Поліссі автор звертав увагу на архаїчність народних традицій, симбіоз дохристиянської й християнської культур, естетичне сприйняття оточуючого світу та родинні цінності.

До зазначеного видання також було вміщено статті П.Чубинського та О. Кістяківського про звичаєве право українців, адже Павло Чубинський першим розпочав дослідження цієї проблеми. Варто відзначити унікальність другої книги сьомого тому «Праць...» де Павло Чубинський, на основі власних спостережень та узагальненого матеріалу попередніх томів, робить спробу окреслити національний характер українців. Описується житло, промисли, заняття, одяг, їжа, дозвілля, побут, що надають українцям індивідуальності як нації. «Тому, – як говорить дослідник творчої спадщини Чубинського науковець Д.Чередниченко, – завдяки ретельній підготовці, вмільй організації експедиції, широті досліджуваного матеріалу – успіх був блискучий. Зібрано силу-силенну матеріалу в дорозі, а ще відгукнулося чимало свідомих і завзятих діячів» [7, 37].

Щодо наукової цінності «Праць етнографічно-статистичної експедиції в Західно-Руський край», то її наочним підтвердженням стало присудження Чубинському “за особенную деятельность и неусыпные труды” в 1879 році золотої медалі Міжнародного конгресу в Парижі й цього самого року – Уваровської премії Петербурзької Академії наук.

До етнографічно-фольклорної спадщини Чубинського належне місце належить «Календар Південно-Західного краю на 1873 рік», надрукований в Києві у 1872 році. Співавтором був Борисов. Календар вміщує цікаві відомості про різні сторони життя українців. Автори акцентували увагу на особливостях народних свят, описі звичаїв і обрядів.

У дослідженнях Павла Чубинського великий інтерес представляє те, що автор зібрав, систематизував і проаналізував масивний українознавчий матеріал, виокремив українську культуру й українську мову як самостійні, довів національну ідентичність українців (праця «Коротка характеристика українців»).

Вивчаючи побут, світосприйняття, матеріальну й духовну культури, родинні відносини та правову культуру, використовуючи методіку комплексного дослідження, він намагався не тільки зібрати якомога більше інформації, що характеризує різні сторони життя українців, а й проаналізувати та зробити відповідні узагальнення чи висновки. Учений вважав, що “живі” матеріали дадуть більш повніше і правильне уявлення про

Україну й українців. Втім, так і сталося, адже Чубинський черпав свої наукові висновки із практики та власного досвіду спілкування з простим народом. Він науково обґрунтував цілісність України та самобутність українського народу.

А. Зиль, готуючи ювілейне видання до 170-річчя від дня народження П.П.Чубинського «Народознавець Павло Чубинський та його доба» дуже влучно написав: «Магнетизм людини залежить від того, наскільки вона відома світові, який внесок зробила в здобутки своєї епохи» [3,17]. Ці слова ще раз підтверджують велич особистості – Павла Чубинського.

Висновки. Наукове видання «Праці етнографічно-статистичної експедиції в Західно-Руський край» є підсумком титанічної роботи П.П. Чубинського. Публічні виступи, науковий аналіз, життєва позиція П. Чубинського спроможні ефективно впливати на громадську думку. Вчений належав до національно-інтелектуальної української еліти, він осмислив стан національного буття українців й описав це в своїх працях. В такий спосіб спрацьовує людський особистісний чинник, який єднає й згуртовує однодумців та справжніх патріотів своєї держави.

Так наполегливо і самовіддано міг би працювати справжній патріот, людина високої культури і громадянської позиції, захоплена своєю ідеєю. Недарма видання й публікації Чубинського стали взірцем в наукових дослідженнях XIX століття і є величезним внеском у вивченні української національної культури.

Отже, своєю працею Павло Платонович показав самобутність і багатство культурних надбань українців і красу народного слова [6, 5]. Чубинський усвідомлював цінність того, що він робить, тому і пророчими стали його слова: «*Я марне сили не потрачу / І живу своїх таки діждусь*». Ці слова є доказом того, що він всім своїм життям, професіоналізмом, громадською позицією жертвовно й наполегливо працював на самоствердження українців, як самодостатньої нації.

1. Гусєв В., Дорожжин В., Калінцев Ю. та ін. Видатні постаті в історії України (IX–XIX ст.): Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети / – Київ: Вища школа, 2002. – 360 с.

2. Див. Русова С. Із листів Павла Чубинського до двоюрідної сестри – Олександри Кістяківської // Дизайн-освіта, 2007, – № 8-10.

3. Зиль А. Народознавець. Павло Чубинський і його доба. – К.: ТОВ «Казка», 2009. – 395 с.

4. Канак Ф. Еліти в громадському суспільстві // Філософсько-антропологічні студії 2000. Європейський вектор та основні цінності української гуманітаристики. – Істина. Правда. Життя. (До 70-річчя Мирослава Поповича). – К.: Стило, 2000. – 436 с.

5. Кримський С. Колізії цивілізаційного вибору в посттоталітарній Україні// Філософсько-антропологічні студії 2000. Європейський вектор та основні цінності української гуманітаристики. – Істина. Правда. Життя. (До 70-річчя Мирослава Поповича). – К.: Стилос, 2000. – 436 с.

6. Сорочук Л. Українознавча основа фольклорно-етнографічних записів Павла Чубинського// Тези доповідей VI Міжнародної наукової конференції «Українська культура в історичному розвитку та державотворенні». – Київ, 2009. – С. 4-5.

7. Чередниченко Д. Павло Чубинський. Монографія– К: Альтернатива, 2005. – 374 с.

8. Чубинський Павло. Мудрість віків. Українське народознавство у творчій спадщині Павла Чубинського. У 2 кн. – Книга 1. – К., 1995. – 224 с.

9. Чубинський П. «Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский Край», снаряженной Имперским Русским географическим обществом. Юго-западный отдел. Материалы и исследования, собранные П. П. Чубинским. – Київ., 1-7 тт, 1872-1878 роки.

10. Шаров І. 100 видатних імен України. – К., 1999. – 503 с.

References

1. Husyev V., Dorozhzhyn V., Kalintsev Y., 2002. Vydatni postati v istoriyi Ukrayiny (IX-XIX centuries: Korotki bihrafichni narysy. Istorychni ta khudozhni portrety [Outstanding figures in the history of Ukraine (IX-XIX centuries): Brief biographical essays. Historical and artistic portraits]. Kyiv: Vyshcha shkola. 360 s. (in Ukrainian).

2. Dyv. Rusova S., 2007. Iz lystiv Pavla Chubynskoho do dvoyrudnoyi sestry – Oleksandry Kistyakivskoyi [From the letters of Pavlo Chubyns'kyi to the cousin - Oleksandra Kistyakovska] // Dyzayn-osvita, – № 8-10. (in Ukrainian).

3. Zyl' A., 2009. Narodoznavets'. Pavlo Chubyns'kyi i yoho doba [People's connoisseur. Pavlo Chubyns'kyi and his period]. Kyiv: TOV «Kazka». (II) 395 s. (in Ukrainian).

4. Kanak F., 2000. Elity v hromads'komu suspilstvi [Elite in public society]. Article //

Philosophical and anthropological studios 2000. European vector and the main values of Ukrainian humanities. - Realness. Truth. Life. (Do 70-richchya Myroslava Popovycha). Kyiv: Stylos. 436 s. (in Ukrainian).

5. Kryms'kyi S., 2000. Koliziyi tsyvilizatsiynoho vyboru v posttotalitarniyi Ukrayin [Conflicts of civilization choice hict-colonial in Ukrainiani]. Article // Filosofs'ko-antropohichni studiyi 2000. Yevropeys'kyi vektor ta osnovni tsinnosti ukrayins'koyi humanitarystyky. – Istyna. Pravda. Zhyttya. (Do 70-richchya Myroslava Popovycha). Kyiv: Stylos. 436 s. (in Ukrainian).

6. Sorochuk L., 2009. Ukrayinoznavcha osnova fol'klorno-etnohrafichnykh zapysiv Pavla Chubynskoho [Ukrainian-based foundation of folklore and ethnographic records by Pavlo Chubyns'kyi]. Tezy dopovidey VI Mizhnarodnoyi naukovoї konferentsiyi «Ukrayins'ka kul'tura v istorychnomu rozvytku ta derzhavotvorenni». Kyiv, 2009. S. 4-5 (in Ukrainian).

7. Cherednychenko D., 2005. Pavlo Chubyns'kyi: monograph [Pavlo Chubyns'kyi: monograph]. Kyiv: Al'ternative. 376 s. (in Ukrainian).

8. Chubyns'kyi Pavlo, 1995. Mudrist' vikiv. Ukrayins'ke narodoznavstvo u tvorchiy spadshchyni Pavla Chubynskoho. u 2 kn. [Wisdom of the ages. Ukrainian folklore in the creative heritage of Pavlo Chubyns'kyi]. Knyha 1. Kyiv. 224 s. (in Ukrainian).

9. Chubyns'kyi P. «Trudy etnograficheskostatisticheskoy ekspeditsii v Zapadno-Russkiy Krai», snaryazhennoy Imperskim Russkim geograficheskim obshchestvom. Yugo-zapadnyy otdel. Materialy i issledovaniya, sobrannyye P.P. Chubynskym [“Proceedings of an ethnographic-statistical expedition to the West-Russian Land”, equipped with the Imperial Russian Geographical Society. South-western department. Materials and research collected by P.P. Chubyns'kyi]. Kyiv, 1-7 tt., 1872-1878. (in Russian).

10. Sharov I., 1999. 100 vydatnykh imen Ukrayiny [100 prominent names of Ukraine]. Kyiv. 503 s. (in Ukrainian).

УДК 94(477): 271.2-726.2 (17/18)

Тетяна Трегубенко

УКРАЇНЬСЬКА ЦЕРКОВНА ЕЛІТА У ФОРМУВАННІ МУЗИЧНИХ ОСЕРЕДКІВ ПРИ ДУХОВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ГЕТЬМАНЩИНИ

Анотація. У статті здійснено спробу з'ясувати роль української церковної еліти у формуванні музичних осередків Гетьманщини, а також реконструювати їх кадровий склад. Відзначено, що специфікою формування цих музичних осередків було те, що вони зосереджувалися при тогочасних духовних навчальних закладах, які готували кадри композиторів та виконавців. Провідним з них була Києво-Могилянська академія, яка упродовж тривалого часу була головною «кузницею кадрів» українських співаків, учителів співів, регентів та композиторів для всіх українських земель. Музичні осередки у Чернігові, Харкові та Переяславі зосереджувалися при колегіумах, започаткованих місцевими архієреями і повністю залежали від їх особистої зацікавленості. Зроблено висновок, що більшість епархіальних архієреїв активно сприяли розвитку музичної освіти у своїх епархіях, окремі з них стали засновниками хороших колективів та авторами музичних творів. Чернігівський осередок, започаткований архієпископом Лазаром